

Лекція №1

05.09.2014

**Історія створення НАТО.
Основні функції Альянсу.
Членство держав. Керівні
органи НАТО.**

Питання для розгляду

1. Загальні засади забезпечення міжнародної безпеки.
2. Історія створення НАТО.
3. Цілі та завдання НАТО.
4. Механізм функціонування Альянсу.
5. Цивільна та військова структура НАТО.

Забезпечення міжнародного миру

Регулюється багатосторонніми й двосторонніми договорами. Вони поділяються на 4 групи:

- 1. Договори, що стримують гонку ядерних озброєнь у просторовому сенсі: про Антарктику (1959 р.); про нерозповсюдження ядерної зброї (1968 р.); про без'ядерну зону в південній частині Тихого океану (1985 р.) та інші.
- 2. Договори, що обмежують нарощування озброєнь у кількісному та якісному сенсах: про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, у космічному просторі та під водою (1963 р.); про всеосяжну заборону випробувань ядерної зброї (1996 р.); Договір між РФ і США про подальше скорочення та обмеження стратегічних наступальних озброєнь (1993 р.).
- 3. Договори, що забороняють виробництво певних видів зброї й зобов'язують їх знищити: Конвенція про заборону розробки, виробництва та застосування хімічної зброї та її знищення (1993 р.), Договір між СРСР і США про ліквідацію їхніх ракет середньої та меншої дальності (1987 р.).
- 4. Договори, розраховані на запобігання випадковому (несанкціонованому) виникненню війни: Угода про лінії прямого зв'язку між СРСР і США (1963, 1971 рр.) та інші.

Підтримка миру і безпеки

- Підтримання міжнародного миру й безпеки покладено на **Генеральну Асамблею й Раду Безпеки ООН**. Їхню компетенцію чітко розмежовано.

ООН здійснює операції з підтримання миру. Їхні завдання:

- 1. Розслідування інцидентів і проведення перемовин із конфліктуючими сторонами з метою їхнього примирення.
- 2. Перевірка дотримання домовленості про припинення вогню.
- 3. Сприяння підтриманню законності й правопорядку.
- 4. Надання гуманітарної допомоги.
- 5. Спостереження за ситуацією.

У всіх випадках під час проведення операцій мають суворо дотримуватися такі принципи:

- 1. Прийняття Радою Безпеки рішення про проведення операції, визначення її мандата й здійснення загального керівництва в разі згоди сторін у конфлікті на її проведення.
- 2. Добровільність надання військових контингентів державами-членами, прийнятними для сторін.
- 3. Фінансування міжнародною спільнотою.
- 4. Командування Генерального секретаря з наданням повноважень, що випливають із мандата, наданого Радою Безпеки.
- 5. Неупередженість сил і зведення до мінімуму (лише для самооборони) застосування військової сили

Історія створення НАТО (1)

- Закінчення II Світової війни => вироблення нових засад європейської безпеки
- Розділення країн Східної та Західної Європи – недовіра та підозрілість у відносинах між країнами, так як радянська армія перебуває в центрі Європи, США встановлює монополію на ядерну зброю.
- 1945 -1949 рр.- боязнь західноєвропейських країн швидкого поширення впливу СРСР на територію Європи.
- Тим не менше США реалізують політику силової переваги не тільки проти СРСР, але й проти західноєвропейських країн.
- В США виникає план створити військово – політичний блок з країнами Західної Європи

Історія (2)

- «План Маршалла» - поглиблення розколу між Східною та Західною Європою.
- Країни Зх.Європи звертаються до США за допомогою => порада об'єднатись самим.
- 22 січня 1948 р. – міністр закордонних справ Великобританії запропонував створити союз Західних країн.
- Бельгія, Франція, Люксембург, Нідерланди та Великобританія підписують 17.03.1948 р. Брюссельський договір про створення спільної системи оборони та взаємних зв'язків.
- Це – перший крок до створення НАТО.
- Блокада радянськими військами Західного Берліна – передумови для виникнення нового конфлікту.

Історія (3)

- 27-28 вересня 1948 р. – створення Організації оборони Західного Союзу.
- Липень 1948 р. – лютий 1949 р. - переговори з США та Канадою про створення єдиного Північноатлантичного Альянсу.
- Березень 1949 р. – країни Брюссельського договору, разом з США та Канадою, запросили Данію, Ісландію, Італію, Португалію та Норвегію до переговорів.
- **4 квітня 1949 року – підписання Вашингтонського договору про створення Північноатлантичного альянсу (НАТО) як військово – політичного союзу.**
- **Основна мета:** взаємний захист і колективна безпека членів альянсу.

Етапи розширення НАТО

- Підписання Вашингтонського договору – **12 держав.**
- В цілому – 6 хвиль розширення НАТО
- 1952 р. - Греція та Туреччина – переваги – можливість створення регіонального командування на Близькому Сході
- 1955 р.- Федеративна Республіка Німеччина
- 1982 р. – Іспанія
- 1990 р. – об'єднання ФРН і НДР
- 1999р. – Польща, Чехія, Угорщина
- 2004 р. – Литва, Латвія, Естонія, Словаччина, Словенія, Румунія, Болгарія.

НАТО: Путь альянса с 1949 года по настоящее время

ВЗГЛЯД
ДЕЛОВАЯ ГАЗЕТА
(С) Все права защищены

Блок НАТО создан 4 апреля 1949 года

Организация Североатлантического договора, НАТО

Страны-основатели:

1. Бельгия	7. Люксембург
2. Великобритания	8. Нидерланды
3. Дания	9. Норвегия
4. Италия	10. Португалия
5. Исландия	11. США
6. Канада	12. Франция

Страны, которые состоят только в политической, но не военной организации блока

Первое расширение (18 февраля 1952 года)

13. Турция	14. Греция

Второе расширение (9 мая 1955 года)

15. Германия

В 1955 году к НАТО примкнула Западная Германия, а после объединения двух Германий в 1989 году, страна оказалась в НАТО полностью

Третье расширение (30 мая 1982 года)

16. Испания

Четвертое расширение (12 марта 1999 года)

17. Венгрия	19. Чехия
18. Польша	

Пятое расширение (29 марта 2004 года)

20. Болгария	24. Словакия
21. Латвия	25. Словения
22. Литва	26. Эстония
23. Румыния	

Шестое расширение (1 апреля 2009 года)

27. Албания	28. Хорватия
Страны, заявляющие о желании стать членами НАТО	
29. Украина	32. Босния и Герцеговина
30. Грузия	33. Черногория
31. Македония	

Яап де Хооп Схеффер

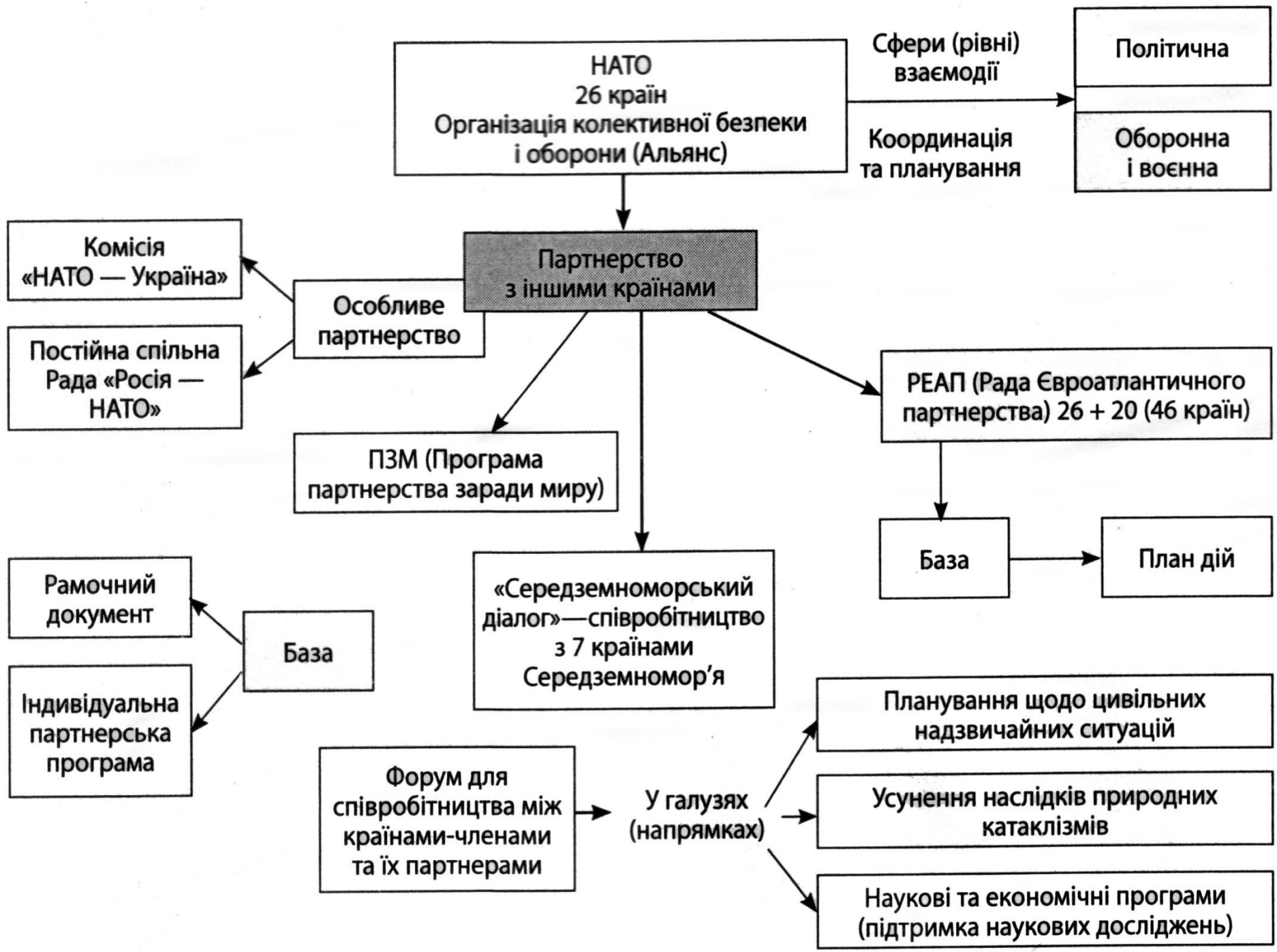
Генеральный секретарь НАТО с 2004 года.

Ранее Схеффер заявил о себе как нидерландский политик: с 2002 года был главой МИД Нидерландов, а с 2003 года по совместительству стал еще и председателем ОБСЕ.

Членство в НАТО

- Ст. 10 – будь-яка європейська країна, що здатна втілювати в життя принципи договору та сприяти безпеці у Північноатлантичному регіоні, може бути запрошена до приєднання до договору.
- Ст. 5 договору – будь-який напад на членів НАТО у Європі чи Північній Америці розглядається як «напад на всіх» і кожна з країн – членів зобов'язалась надавати допомогу союзникам.

НАТО
26 країн
Організація колективної безпеки
і оборони (Альянс)

Сфери (рівні)
взаємодії

Політична

Координація
та планування

Оборонна
і воєнна

Комісія
«НАТО — Україна»

Партнерство
з іншими країнами

Особливе
партнерство

Постійна спільна
Рада «Росія —
НАТО»

ПЗМ (Програма
партнерства заради миру)

РЕАП (Рада Євроатлантичного
партнерства) 26 + 20 (46 країн)

Рамочний
документ

«Середземноморський
діалог»— співробітництво
з 7 країнами
Середземномор'я

База

План дій

Індивідуальна
партнерська
програма

База

Форум для
співробітництва між
країнами-членами
та їх партнерами

Планування щодо цивільних
надзвичайних ситуацій

Усунення наслідків природних
катаклізмів

Наукові та економічні програми
(підтримка наукових досліджень)

У галузях
(напрямах)

Цілі та завдання НАТО

- Мета – захист свободи та безпеки всіх членів організації як політичними, так і військовими засобами (право на індивідуальну чи колективну самооборону – ст. 51 Статуту ООН).
- Основні засоби ведення політики в сфері безпеки:
 - Підтримка військового потенціалу, достатнього для попередження війни та забезпечення ефективної оборони
 - Існування спільного потенціалу, необхідного для попередження і врегулювання криз, які зачіпають безпеку її членів
 - Активна співпраця з іншими країнами у питаннях вирішення проблеми європейської безпеки на основі діалогу та співробітництва

Цілі та завдання (2)

- З моменту створення і до кінця 1980-х рр. – головним завданням було підтримання достатнього військового потенціалу для захисту своїх держав – членів від будь-якої форми агресії з боку СРСР.
- Головні завдання безпеки НАТО закріплені в *Стратегічній концепції Альянсу* (опублікована в 1991р.). В ній **вперше закріплено зобов'язання працювати над розширенням і удосконаленням загальноєвропейської безпеки через партнерство та співпрацю з колишніми суперниками.**
- Переглянута в 1999 році і ухвалена на

Цілі та завдання (3)

ЗАГАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- - міцні трансатлантичні відносини
- - утримання військової спроможності Альянсу, необхідної для забезпечення ефективності військових операцій
- - розвиток оборонних можливостей європейських членів Альянсу
- - збереження адекватних структур і процедур запобігання конфліктам та врегулювання кризових ситуацій
- - ефективне партнерство з країнами, які не є членами НАТО на основі співпраці і діалогу
- - розширення Альянсу та політика відкритих дверей для вступу нових членів
- - продовження роботи щодо укладання далекосяжних угод із контролю за озброєнням, роззброєнням та

Завдання (4)

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- Забезпечення необхідної основи для затвердження в Європі умов стабільної безпеки, спираючись при цьому на розвиток демократичних інституцій та прихильність до мирного вирішення спірних питань.
- Відп. до ст.4 Вашингтонського договору – Альянс є трансатлантичним форумом для проведення спільних консультацій між союзниками з будь-яких питань, що зачіпають їх інтереси.
- Забезпечення стримування та захист від будь-якої форми агресії, спрямованої проти держави – члена Альянсу.
- Відп. до ст. 7 НАТО готове зробити внесок в ефективне запобігання конфліктам та активно залучатись до врегулювання криз.

Після вересня 2001 року – пріоритет – удосконалення обміну розвідданими про терористичну загрозу.

Трансформація НАТО

- З початку 90-х рр. НАТО почало трансформуватись від оборонного союзу із чітко визначеною відповідальністю за колективну оборону до організації, яка стала центром розвитку партнерських відносин між країнами, котрі тісно співпрацюють із питань безпеки.
- 1990 – Лондонська декларація про трансформацію Північноатлантичного альянсу. => перехід від оборонного підходу до безпеки до зосередження на поширення безпеки і стабільності в Європі.
- 1991 р. – Римська декларація => створення Ради північноатлантичної співпраці – всі країни – члени НАТО, 9 країн Центральної та Східної Європи. В 1992 році – всі країни – члени СНД.
- 1997 рік – заміна Ради північноатлантичної співпраці – Радою євроатлантичного партнерства (49 країн).
- 2002 р. – Празький саміт – 1) створення Сил реагування НАТО 2) переоформлення Стратегічних формувань 3) започаткування роботи над програмами модернізації щодо посилення дій на користь стратегічної безпеки

Структура НАТО

Північноатлантична Рада

- Складається з постійних представників усіх країн – членів НАТО.
- Постійний представник – ранг посла. На такому рівні засідання – раз на тиждень.
- Засідання Ради на рівні міністрів оборони і закордонних справ, час від часу – на рівні глав держав та урядів.
- Повноваження приймати рішення - незалежно від рівня проведення засідання – однакова юридична сила рішень.
- Приймає декларації і комюніке, у яких пояснюється політика та рішення Альянсу.
- Єдиний орган, повноваження якого визначені в Договорі.
- Має право створювати підпорядковані органи.
- На зустрічах на рівні міністрів закордонних справ міністр однієї з держав перебирає на себе роль Почесного Президента. Посада щороку передається представникам усіх країн-членів НАТО за англійським алфавітом.

Політичний комітет вищого рівня - підготовка більшості заяв та комюніке Ради, готує проекти текстів, які має затвердити Рада.

Генеральний Секретар

- Обирається державами – членами НАТО шляхом консенсусу з – поміж видатних державних діячів європейських членів НАТО терміном **на 4 роки**.
- Головує на засіданнях Північноатлантичної Ради, Комітету оборонного планування та Групи ядерного планування, Ради євроатлантичного партнерства та Групи середземноморської співпраці
- Номінальний голова – інших вищих комітетів
- Головна виконавча особа НАТО.

Обов'язки:

- 1) Організація та керування процесом консультації і прийняття рішень в Альянсі
- 2) Врегулювання спорів між державами-членами
- 3) Керівництво діяльністю Міжнародного секретаріату і відповідальність за призначення працівників Секретаріату, контроль їх діяльності
- 4) Виступає речником НАТО в зовнішніх зносинах, в контактах з урядами держав-членів

Має в своєму підпорядкуванні Особисту канцелярію та Канцелярію Генерального Секретаря

Комітети та групи

Здійснюють підготовку до роботи Ради.

- **Комітет оборонного планування НАТО:**

- Планування колективної оборони, військової структури, економічними питаннями стосовно оборонного бюджету.

Головний орган прийняття рішень із питань, що належать до інтегрованої військової структури НАТО.

Дає настанови військовому керівництву НАТО. Очолюється Генсеком.

Група ядерного планування

Відповідає за ядерну політику. Функціонує у вигляді регулярних засідань міністрів оборони країн-членів НАТО. Питання: загального ядерного характеру, контроль над ядерними озброєннями, розповсюдження зброї масового знищення. Діяльність Групи забезпечує Штабна група, до складу якої входять представники національних делегацій (крім Франції).

Група високого рівня

Дорадчий орган при Групі ядерного планування з питань ядерної політики і планування. Відповідає за нагляд за безпекою, захистом та життєдіяльністю ядерної зброї. Група очолюється США.

Цивільна структура НАТО

- Штаб-квартира НАТО (м. Брюссель)
- Постійні представники та члени національних делегацій держав-членів Альянсу (має статус посольства і очолюється послом).

Міжнародний секретаріат – дорадча політична та адміністративна робота. Виконує рішення комітетів НАТО, надає адміністративну підтримку національним делегаціям. Функції:

- Розробка і втілення оборонної політики й оборонне планування завдань НАТО
- Спілкування з громадськістю
- Забезпечення активів, можливостей та засобів, необхідних для посилення оборонної спроможності Альянсу.

Виконавчий секретаріат – забезпечення роботи Північноатлантичної Ради, Ради євроатлантичного партнерства, Комітету оборонного планування, Групи ядерного планування.

Відділ інформації та преси

Не підпорядковуються Генсеку: Відділ політичних справ, Відділ оборонного та оперативного планування, Відділ оборонного забезпечення, Відділ консультацій, командування і управління штаб-квартири НАТО.

Військова структура НАТО

НАТО не має власних збройних сил. Більшість сил, наданих у розпорядження НАТО, весь час залишається під національним командуванням та управлінням, окрім випадків, коли країни – члени НАТО відряджають ці сили для виконання конкретних завдань під проводом НАТО, починаючи від колективної безпеки до нових місій, таких як миротворчість та операції з підтримки миру.

Військовий комітет

- Надання рекомендацій та порад політичному керівництву НАТО щодо військової політики та стратегії
- Розробка рекомендацій щодо здійснення тих заходів, які є необхідними для забезпечення колективної оборони
- Розробка керівних напрямів військової діяльності Верховних головнокомандувачів НАТО
- Відповідальність на загальне управління військовими справами Альянсу під керівництвом Північноатлантичної ради
- Допомога у розробці загальних стратегічних концепцій Альянсу і щорічний аналіз та оцінка військової потужності й можливостей держав.

Очолює Голова, що обирається керівниками оборонних відомств країн на **3 роки**.

Військовому комітету підзвітні Верховні головнокомандуючі НАТО – Верховний головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Європі і Верховний головнокомандувач

Військова структура (2)

- **Міжнародний військовий штаб** забезпечує діяльність військового комітету і є його виконавчим органом, що стежить за точним і ретельним виконанням всіх директив і рішень комітету. Він також розробляє плани та загальні рекомендації з військових питань, переданих на розгляд НАТО національними органами або органами, командувачами чи установами альянсу.
- **Об'єднана військова структура НАТО** складається з мережі вищих і нижчих військових командувань, яка охоплює всю зону дії північноатлантичного Договору. об'єднані збройні сили альянсу (ОЗС) покликані гарантувати безпеку і територіальну цілісність держав-членів, підтримувати стабільність і баланс сил у Європі, сприяти врегулюванню криз і загалом забезпечувати оборону всього регіону, на який поширюється дія північноатлантичного договору.
- До об'єднаної військової структури альянсу належать війська всіх держав-членів НАТО, за винятком Ісландії (яка взагалі не має армії), а також Франції та Іспанії, до яких застосовуються окремі угоди про співробітництво і координацію.

Прийняття рішень

- Прийняття рішень – шляхом досягнення консенсусу. Всі рішення повинні бути одностайні при згоді всіх партнерів.
- Така система => дотримання суверенітету кожної з країн – членів НАТО і подальше його виконання.

Бюджетний механізм НАТО

- Кожна країна-член НАТО виділяє частину своїх військових видатків на утримання національних контингентів під час спільних операцій, а також в складі командувань і штабів НАТО. Бюджет НАТО складається з цивільного, військового бюджетів, програми інвестицій в безпеку НАТО.
- Цивільний бюджет формується міністрами закордонних справ держав-членів, виконується міжнародним секретаріатом та контролюється Комітетом цивільного бюджету.
- Військовий бюджет формується міністрами оборони держав-членів НАТО.

Членство в НАТО передбачає щорічну сплату внесків, які сплачуються тричі на рік. Їх розміри залежать від рівня економічного розвитку країни. Внески до цивільного бюджету та до програми інвестицій в безпеку НАТО – всі держави-члени, внески до військового бюджету – роблять лише ті держави-члени, які приймають участь в конкретних програмах.